

Bibliofil különlegességek Kner-magánkiadásban (1923–1942)

Papp János

„A szép könyv varázsát, amellyel az első pillanatban elragadott bennünket, sohasem felejtjük el.” Különösen igaz ez a megállapítás, ha a tartalmi és esztétikai értékek további különlegességekkel, bibliofil sajátosságokkal bővülnek.

Így az alacsony példányszámú, számozott megjelentetés, különleges papír és kötésanyag alkalmazása, a kereskedelmi forgalom kizárása jelentősen növelheti az adott könyv értékét. Nem lehet csodálkozni azon, hogy az ilyen – főként magánkönyvtárak féltett darabjaiként őrzött – kötetek csak a legkritkább esetben jelennek meg az aukciók és az antikváriumok kínálatában.

A bibliofil különlegességek sorában is megkü-

lönbötetett helyet foglalnak el Kner Imre Gyomán megjelentetett magánkiadású könyvei. 1923 és 1942 között összesen 51 ilyen jellegű opus készült.

Az 1910-es évek jelentős könyvkiadási tevékenysége, valamint az 1920-as évek elején a Magyar Klasszikusok és a Monumenta Literarum sorozatainak megjelentetése után bekövetkező stagnálás idején fordult Kner Imre érdeklődése a privatdruck felé. Ezekkel mintegy „kárpotolni” kívánta magát a nagyközönség számára történő könyvkiadás leépüléséért, ugyanakkor ezekkel a különlegességekkel családtagjainak, illetőleg barátainak értékes ajándékokkal kedveskedhetett. Minden bizonnyal fontos szempont lehetett az

is, hogy ezeknek a könyveknek tematikai és tipográfiai megtervezése, a felhasználásra kerülő anyagok kiválasztása, valamint a korszerű technikai követelmények és a manufakturális megoldások ötvözésének biztosítása nagyon komoly szakmai kihívást jelentett.

A két évtized során megjelentetett mintegy félszáz magánkiadású Kner-könyv többsége egyetlen példányban készült, azonban az ettől eltérő esetekben is leginkább csak 20-25 (könyvárusi forgalomba nem kerülő) darab hagyta el a nyomdát.

A kneri privatdruckok három nagy csoportba sorolhatók. Az elsőbe a családtagoknak, barátoknak, kollégáknak készített, névre szóló ajándék-könyvek tartoznak. Ezekhez mintául minden bizonnyal dr. Bródy Lászlónak, a Hungaria nyomda vezérigazgatójának a megrendelése szolgált, aki 1928-ban feleségének, Bródy-Maróti Dorottyának karácsonyi ajándékkul egy unikális Ady-könyvet készíttetett.

Ezt követően hasonlóan művés könyv készült Kner Imréné részére, Kner Erzsébet születésnapjára, a kedves barát Móra Ferenc számára, a Kner Izidor szembaját gyógyító dr. Imre Józsefnek, Lőwy Salamon kollégának ötvenéves nyomdász-jubileumára, valamint dr. Hitel Dénesnek is.

Kodály Zoltán és barátai részére egyedi módon gyors egymásutánban 20-20 példányos szériában készült a Mester által megzenésített Kölcsey Bordonak és a Psalmus Hungaricusnak szövegét tartalmazó bibliofil különlegesség. Kodály köszönőlevelében ezeket írta: „Kedves Kner! Igazán elhalmoz, még egyik küldeményét meg sem köszöntem, máris itt a másik... A Psalmus szöveg és a Bordonak is apró remekek.”

A magánkiadások második, legnagyobb csoportját azok a könyvek alkotják, amelyeknek előállítása során a szedési, tördelési, korrigálási és nyomtatási munkákat a nyomdában tevékenykedő fiatalok – Bródy Péter, Haiman Ferenc, Haiman György, Kner István, Kner Mihály – végezték.

Ezek a kísérletezések és próbálkozások is számos szép és igényes kis remekmű megszületését eredményezték.

Az eddig felsorolt kiadványok többségben egy-egy rövidebb irodalmi alkotást tartalmaznak. Így gyakran szerepelt témaként öt-tíz oldalas kivevő költemény (Kölcsey, Arany, Petőfi), valamint tíz-húsz oldalas megoldásban magyar vagy világirodalmi elbeszélés (Móra Ferenc, Thomas Mann, Stefan Zweig).

A privatdruckok harmadik csoportjában Kner Imre részben magyar, részben német nyelvű szakcikkek kaptak helyet.

A kneri magánkiadásban megjelent könyvek tartalmi értékei a bibliofil követelményeket minden szempontból követő és kielégítő formai megoldásokkal párosultak.

A betűtípusok megválasztásában a Bodoni, a Cochin és a lipcsei Egyetemi antikva dominált, a szövegeket leggyakrabban Ullendorfi, Zerkalli és Diósgyőri merített papírra nyomták, míg a legváltozatosabbnak a kötéshez használt anyagok bizonyultak. Különböző színű Ingress-papírt, pelyhes és bordázott borítót, olykor egész- vagy félbőr kötést alkalmaztak, míg kiegészítő díszítésként gyakran szerepelt fehér selyemzsinóros fűzés is.

„A nyomtatott betű szellemi környezetének minden történést magában hordja” – vallotta Kner Imre. Magánkiadású bibliofil könyveinek valamennyi darabja is ennek igazát bizonyítja.